

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

CAUZA VIOTTO v. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr. 12083/20)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

13 iunie 2023

Această hotărâre este definitivă. Ea poate suferi modificări de formă.

© Această traducere îi aparține Direcției agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova. Originalul se găsește în baza de date HUDOC. Orice preluare a textului se va face cu următoarea mențiune: „Traducerea acestei hotărâri a fost efectuată de către Direcția agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova”.

În cauza Viotto v. Republica Moldova,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), întrunită într-un Comitet compus din:

Jovan Ilievski, *Președinte*,
Lorraine Schembri Orland,
Diana Sârcu, *judcători*,

și Dorothee von Arnim, *Grefier adjunct al Secției*,

Având în vedere:

cererea (nr. 12083/20) *versus* Republica Moldova, depusă la Curte la 25 ianuarie 2020 în conformitate cu Articolul 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către un cetățean italian, dl Fabio Viotto („reclamantul”), născut în anul 1974 și domiciliat în or. Motta di Livenza, care a fost reprezentat de către dna C. Digore, avocat în Chișinău.

decizia de a comunica plângerea referitoare la Articolul 8 din Convenție Guvernului Republicii Moldova („Guvernul”), reprezentat de către Agentul său, dl O. Rotari, și de a declara inadmisibil restul cererii;

decizia de a acorda prioritate cererii (Articolul 41 din Regulamentul Curții);

observațiile părților;

notând că Guvernul italian nu a făcut uz de dreptul său de a interveni în cadrul procedurii, prevăzut la Articolul 36 § 1 din Convenție;

Deliberând în privat la 23 mai 2023,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

OBIECTUL CAUZEI

1. Prezenta cauză se referă la pretinsul eșec al autorităților moldovenești de a asista reclamantul în a se reuni cu copilul său după ce ultimul a fost dus de către mama sa din Italia în Republica Moldova și ținut acolo.

2. În special, reclamantul și dna M. (mama) locuiau împreună în Italia în concubinaj, iar în 2015 s-a născut copilul lor comun. Familia locuia în Italia.

I. PROCEDURILE JUDICIARE DIN ITALIA

3. În anul 2016 relația lor a luat sfârșit, iar dna M. a solicitat custodia exclusivă asupra copilului. În timpul derulării acestui proces în Italia, la 26 septembrie 2017 dna M. a dus copilul în Republica Moldova și a refuzat să se întoarcă.

4. Ca urmare a comportamentului dnei M. și a constatărilor din rapoartele de specialitate, potrivit cărora reclamantul era apt să exercite custodia, la 7 noiembrie 2017 Tribunalul din Treviso a decăzut mama din drepturile sale părintești, oferind reclamantului custodia exclusivă asupra copilului lor și stabilind domiciliul copilului în Italia. Această hotărâre a fost ulterior menținută prin decizia finală a Curții de Apel din Veneția din 6 mai 2019.

5. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 23 martie 2021, s-a dispus recunoașterea hotărârilor judecătorești italiene pe teritoriul Republicii Moldova.

II. PROCEDURILE ADMINISTRATIVE DIN REPUBLICA MOLDOVA

6. Aflând despre luarea copilului său în Republica Moldova, reclamantul a solicitat asistența Ministerului Justiției din Italia, care la 14 noiembrie 2017 a înaintat către autoritățile moldovenești, în conformitate cu Convenția de la Haga privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii (în continuare „Convenția de la Haga”), o cerere oficială privind întoarcerea copilului în Italia. La 16 ianuarie 2018 Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale din Republica Moldova (autoritatea națională desemnată în baza Convenției de la Haga, „Ministerul”) a răspuns că dna M. părăsise teritoriul Republicii Moldova la 27 noiembrie 2017 și că locul aflării copilului nu putea fi stabilit.

7. La 3 aprilie 2018, Ministerul a solicitat poliției să verifice dacă dna M. și copilul locuiau la o anumită adresă din mun. Chișinău. La 11 aprilie 2018, poliția a răspuns că, la momentul evenimentelor, dna M. și copilul nu locuiau la adresa menționată.

8. Tot la 3 aprilie 2018, Ministerul a solicitat autorității de protecție a copilului să evalueze dacă întoarcerea copilului la tatăl său ar fi în interesul lui superior. Aceeași scrisoare prevedea că minorul locuia cu mama sa la adresa menționată din Chișinău. În replică, la 20 aprilie 2018, autoritatea de protecție a copilului a informat Ministerul că monitoriza cazul copilului din noiembrie 2017, după ce autoritatea fusese atrasă într-un dosar civil inițiat de către dna M. împotriva reclamantului, cu privire la stabilirea domiciliului copilului cu mama în Republica Moldova. Reprezentanții autorității au vizitat de două ori în luna februarie 2018 adresa indicată; prima oară, fratele lui M. informase autoritățile că ea se afla în străinătate, iar a doua oară, nimeni nu a răspuns la ușă. Autoritatea a reușit să o contacteze pe dna M. prin telefon, prin intermediul reprezentantului ei legal, context în care ea a fost de acord să fie vizitată la adresa menționată la 7 martie 2018. Cu toate acestea, în ziua respectivă, reprezentanții autorității au fost întâmpinați de către o persoană care pretindea că este tatăl dnei M. și care i-a informat despre faptul că dna M. evita contactul cu autoritatea de protecție a copilului, deoarece nu voia să fie găsită și să-i fie luat copilul. Autoritatea a susținut că epuizase toate mijloacele disponibile pentru stabilirea locului aflării copilului și că ar putea efectua o evaluare a interesului superior numai dacă o instanță de judecată ar fi solicitat acest lucru.

9. La 12 septembrie 2019, Ministerul a reiterat solicitarea către autoritatea de protecție a copilului de a evalua dacă întoarcerea copilului la tatăl său corespundea interesului lui superior. Autoritatea de protecție a copilului a răspuns că în septembrie 2019 fuseseră efectuate alte două vizite la aceeași adresă, dar nimeni nu răspunsese la ușă. Autoritatea a menționat că dna M. indicase aceeași adresă ca și domiciliul indicat în cererea de chemare în judecată depusă împotriva reclamantului (a se vedea paragraful 8 de mai sus).

III. PROCEDURILE JUDICIARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

10. La 25 aprilie 2018, reclamantul, bazându-se pe Convenția de la Haga și, subsidiar, pe hotărârile instanțelor italiene (a se vedea paragraful 4 de mai sus), a depus o cerere de chemare în judecată în Republica Moldova, prin care a solicitat întoarcerea copilului în Italia. La 6 decembrie 2018 Judecătoria

Chișinău a respins ca neîntemeiate pretențiile reclamantului, notând că nu avusese loc nicio răpire, deoarece dna M. și copilul trecuseră frontiera în mod legal și nu fusese inițiată nicio cauză penală referitoare la răpire. Instanța s-a mai bazat pe faptul că dna M. și copilul nu se aflau pe teritoriul Republicii Moldova la momentul desfășurării procesului și că hotărârea Tribunalului Treviso nu era definitivă. Evaluând interesul superior al copilului, instanța a observat că el deținea cetățenia Republicii Moldova și că reclamantul nu era împiedicat să-l viziteze, iar întoarcerea copilului la reclamant ar conduce la separarea de mama sa, ceea ce ar avea un impact negativ.

11. Reclamantul a contestat această hotărâre. El a susținut că, de fapt, copilul fusese răpit, deoarece nici el, nici judecătorul italian de protecție a copilului nu aprobase schimbarea domiciliului copilului din Italia în Republica Moldova. El a făcut referire și la probe din dosar, precum certificatul din 26 aprilie 2018 al Inspectoratului General al Poliției de Frontieră din Republica Moldova, declarațiile reprezentantului legal al dnei M. și alte documente, care atestau prezența copilului pe teritoriul Republicii Moldova începând cu 27 septembrie 2017, inclusiv declarațiile mamei depuse în fața procurorului, potrivit cărora copilul frecventa grădinița. La fel, reclamantul a susținut că instanța nu reușise să evalueze motivele pentru care instanțele italiene o lipsiseră pe dna M. de drepturile sale părintești și să examineze cazul fără întârziere.

12. La 18 aprilie 2019, Curtea de Apel Chișinău a respins apelul reclamantului, reiterând motivele instanței de fond. Reclamantul a contestat cu recurs această decizie, menționând, printre altele, că la 6 mai 2019, hotărârea judecătorească italiană devenise definitivă. De asemenea, el s-a bazat pe Articolul 8 din Convenție și pe jurisprudența Curții privind răpirea internațională a copiilor.

13. La 2 octombrie 2019, printr-o decizie irevocabilă, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamantului, ca fiind neîntemeiat.

APRECIEREA CURȚII

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

14. Reclamantul se plânge în baza Articolului 8 din Convenție, invocând eșecul autorităților moldovenești de a-l asista să fie reunit rapid cu copilul său după ce ultimul a fost dus din Italia în Republica Moldova de către mama sa și ținut acolo.

15. Curtea notează că prezenta plângere nu este în mod vădit nefondată în sensul Articolului 35 § 3 (a) din Convenție sau inadmisibilă din orice alt motiv. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

16. Principiile relevante privind dreptul la respectarea vieții de familie în baza Articolului 8 din Convenție în cazurile de returnare a unui copil în conformitate cu Convenția de la Haga sunt rezumate în cauza *X v. Letonia* ([MC], nr. 27853/09, §§ 92-108, CEDO 2013) și au fost reiterate recent în cauza *Mihnea v. România* (nr. 10395/19, §§ 35-39, 7 iulie 2020). În toate deciziile referitoare la copii, interesul lor superior trebuie să fie primordial. Aceeași filozofie este inherentă Convenției de la Haga, care asociază acest interes cu restabilirea status quo-ului printr-o decizie prin care se dispune

întoarcerea imediată a copilului în țara sa de reședință obișnuită în cazul răpirii ilegale, ținând cont de faptul că nereturnarea se poate dovedi uneori justificată din motive obiective, care corespund intereselor copilului. Fără a aduce atingere marjei de apreciere a Statului, Curtea trebuie să se asigure că procesul decizional care a condus la adoptarea de către instanțele interne a măsurilor contestate a fost echitabil și a permis celor interesați să-și prezinte cazul pe deplin, și că interesele superioare ale copilului au fost apărute (*Mihnea v. România*, citată mai sus, §§ 36 și 38).

17. Curtea observă că este incontestabil faptul că decizia instanțelor moldovenești de a refuza returnarea copilului reclamantului în Italia a constituit o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie. Presupunând că ingerința a fost „conformă legii” și a urmărit unul sau mai multe scopuri legitime, Curtea va examina dacă ea a fost „necesară într-o societate democratică”.

18. Examinând echitatea procesului decizional care a condus la adoptarea de către instanțele naționale a măsurilor contestate, și în special motivele specifice invocate de către aceste instanțe pentru deciziile lor, Curtea reține de la bun început lipsa de coordonare între autorități la stabilirea locului în care se află copilul și lipsa unei acțiuni efective de urmărire a mamei la o adresă pe care ea însăși o indicase ca fiind a ei în cadrul unui proces judiciar paralel. În special, atunci când au fost contactate de către omologul lor italian în noiembrie 2017, autoritățile moldovenești se bazaseră pe presupusa plecare a dnei M. de pe teritoriul Republicii Moldova la 27 noiembrie 2017 (a se vedea paragraful 6 de mai sus) și nu întreprinseseră nicio măsură suplimentară. Cu toate acestea, ulterior a devenit cunoscut faptul că minorul se afla pe teritoriul țării în mod continuu din septembrie 2017 (a se vedea paragraful 11 de mai sus). Guvernul nu a furnizat nicio dovadă că autoritățile încercaseră în mod real să găsească minorul după ce primiseră cererea de la omologul lor italian, cu excepția mai multor vizite și apeluri telefonice ale funcționarilor pentru protecția copilului, sau că ele nu putuseră să întreprindă orice acțiune eficientă din cauza amplasării copilului într-o regiune aflată în afara controlului său efectiv (a se vedea paragrafele 7-9 de mai sus).

19. În plus, examinând motivele pentru care instanțele naționale au considerat că prevederile Convenției de la Haga nu sunt aplicabile, deoarece nu exista o răpire ilegală a copilului (a se vedea Articolul 3 a) din Convenția de la Haga), Curtea reține că, de fapt, copilul s-a născut în Italia, trăia și frecventa o creșă acolo înainte de mutarea sa în Republica Moldova în 2017. Înainte de mutare, reclamantul și dna M. exercitau custodia comună, iar procesul privind acordarea custodiei exclusive unuia dintre părinți era pendent. În urma acestui proces, reclamantului i s-a acordat custodia deplină.

20. Instanțele naționale nu au stabilit că țara de reședință obișnuită a copilului înainte de îndepărtare era Italia și s-au concentrat doar pe integrarea lui în Republica Moldova după îndepărtare. Acest lucru nu corespunde scopului Convenției de la Haga, care este în primul rând de a proteja interesul superior al copiilor prin restabilirea status quo-ului și asigurarea întoarcerii lor imediate în țara de reședință obișnuită în cazul răpirii ilegale. Instanțele interne nu au acordat nicio pondere faptului că minorul fusese scos din Italia fără acordul reclamantului, ceea ce i-a încălcat drepturile sale protejate de lege și a afectat exercitarea normală a acestora, menționând doar faptul

trecerii legale a frontierei de către copil, cu documente de călătorie corespunzătoare și în zone stabilite în mod legal. Prin urmare, se pare că în prezenta cauză dispozițiile legii aplicabile au fost interpretate și aplicate astfel încât să determine inutilitatea lipsei consimțământului reclamantului față de plecarea copilului în Republica Moldova și șederea lui ulterioară acolo.

21. Constatarea că reședința obișnuită era în Italia și existența custodiei partajate la momentul respectiv – și custodia exclusivă a reclamantului în cursul procedurii (a se vedea paragraful 4 de mai sus) – ar fi fost în mod normal suficiente pentru a ajunge la concluzia că prevederile Convenției de la Haga erau aplicabile și că îndepărtarea copilului din Italia fără consimțământul reclamantului fusese ilegală în sensul acelei Convenții. Acest lucru ar fi declanșat apoi obligația de a returna copilul în Italia în baza Articolului 12 din Convenția de la Haga, în afara situației în care era întrunită oricare dintre excepțiile prevăzute la Articolul 13 din Convenția respectivă. Nu a fost făcută o astfel de evaluare de către instanțele interne, în măsura în care s-a constatat că prevederile Convenției de la Haga nu erau aplicabile în această cauză.

22. La fel de important, Curtea nu stabilește în deciziile instanțelor naționale nicio indicație că interesul superior al copilului a fost evaluat, determinat și luat în considerare în mod corespunzător la aprecierea situației familiale, în modul prevăzut la Articolul 8 din Convenție. Dimpotrivă, corespondența autorității de protecție a copilului indică faptul că autoritățile nu avuseseră șansa de a face o evaluare, deoarece mama împiedicase contactul lor cu copilul (a se vedea paragrafele 8 și 9 de mai sus). Spre deosebire de instanțele italiene, care s-au bazat pe rapoarte de specialitate, aprecierea instanțelor moldovenești că separarea copilului de mamă depășea impactul negativ al separării copilului de tatăl său nu pare să se bazeze pe vreo evaluare de specialitate. În timp ce instanțele s-au referit la dreptul reclamantului de a vizita copilul, ele nu au evaluat vreodată modul în care reclamantul ar fi putut exercita acest drept atunci când dna M. ascundea copilul.

23. Suplimentar, Curtea reține că procesul judiciar de returnare a copilului a fost inițiat de către reclamant după ce autoritățile moldovenești nu întreprinseseră nicio acțiune timp de peste cinci luni de la emiterea de către autoritățile italiene a cererii de returnare (a se compara cu *Crețoi v. Republica Moldova* [comitet], nr. 49960/19, § 10, 14 decembrie 2021, unde Ministerul inițiasse procedurile în vederea returnării copilului). Instanțele naționale au pronunțat decizia definitivă după un an și jumătate. Chiar dacă termenul de șase săptămâni prevăzut la Articolul 11 alineatul (2) din Convenția de la Haga – care se aplică atât procedurii în primă instanță, cât și procedurii de recurs – nu este obligatoriu, Curtea consideră că depășirea acestui termen cu mai mult de șaiszeci și nouă de săptămâni nu poate fi considerată conformă cerințelor procedurale implicite Articolului 8 (a se compara cu *Adžić v. Croația*, nr. 22643/14, § 93, 12 martie 2015). Aceasta este în special valabil atunci când procesul în fața primei instanțe s-a desfășurat într-un ritm lent: prima ședință de mediere a avut loc după șapte săptămâni de la introducerea cauzei în instanță, ședințele ulterioare fiind stabilite la intervale de la patru până la șapte săptămâni, inclusiv din motive datorate programului de concediu anual al judecătorului.

24. În consecință, Curtea constată că reclamantul a suferit o ingerință disproporționată în dreptul său la respectarea vieții sale de familie, în măsura în care procesul decizional în baza dreptului intern nu a îndeplinit cerințele procedurale inerente Articolului 8 din Convenție.

25. În final, Curtea observă că nu există niciun motiv pentru ca prezenta hotărâre să fie interpretată în sensul în care ar impune Statului pârât să returneze copilul în Italia (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Adžić v. Croația* (nr. 2), nr. 19601/16, § 96, 2 mai 2019, și cauzele citate acolo). După o separare de cinci ani, copilul și reclamantul ar avea nevoie de asistență pentru refacerea relației lor și ar fi în interesul superior al copilului ca autoritățile să ia în considerare măsuri tranzitorii și preparatorii înainte de a face orice schimbare în situația copilului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *T.A. și alții v. Republica Moldova*, nr. 25450/20, § 62, 30 noiembrie 2021, și cauzele citate acolo).

APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

26. Reclamantul a solicitat 50.000 de euro (EUR) pentru prejudiciul moral și 4.286,36 EUR pentru costuri și cheltuieli, incluzând 1.653,11 EUR pentru costurile de călătorie din Italia în Republica Moldova pentru a participa la ședințe de judecată, 568 EUR pentru costuri de traducere și legalizare a documentelor în procedurile interne, 2.000 EUR pentru onorariile avocatului pentru reprezentarea în fața Curții și 65,25 EUR pentru costurile de traducere în procedura din fața Curții. Reclamantul a prezentat Curții facturi de călătorie, traducere și legalizare, fișe de pontaj și facturi pentru servicii juridice.

27. Guvernul a susținut că pretențiile reclamantului sunt excesive. Mai mult, Guvernul a menționat că nu exista nicio legătură de cauzalitate între procedura din fața Curții și călătoria reclamantului în Republica Moldova.

28. Curtea acordă reclamantului 4.500 EUR pentru prejudiciul moral, plus orice taxă care poate fi percepută.

29. Având în vedere documentele aflate în posesia sa, Curtea consideră rezonabil să acorde 4.000 EUR pentru acoperirea cheltuielilor sub toate capetele, plus orice taxă care poate fi percepută reclamantului.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție;
3. *Hotărăște*
 - (a) că Statul reclamat trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni, următoarele sume, care urmează a fi convertite în moneda Statului reclamat la rata aplicabilă la data transferului:
 - (i) 4.500 EUR (patru mii cinci sute de euro), plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral;
 - (ii) 4.000 EUR (patru mii de euro), plus orice taxă care poate fi percepută reclamantului, pentru costuri și cheltuieli;

- (b) că, la expirarea celor trei luni menționate mai sus și până la executarea hotărârii, urmează a fi achitată o dobândă adițional sumelor de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de către Banca Centrală Europeană pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. *Respinge* restul pretenției reclamantului privind satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 13 iunie 2023, în baza Articolului 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Dorothee von Arnim
Grefier adjunct

Jovan Ilievski
Președinte